

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review ArticleSubject Area
Education ManagementVol: 8 Issue: 66
Year: 2022 November
Pp: 2297-2308Arrival
29 August 2022
Published
31 December 2022
Article ID 64329Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.64329>**How to Cite This Article**
Korkmaz, M. (2022). "Okul Müdürlerinin Liderlik Stillerinin Farklı Değişkenler Üzerine Etkisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi (2016-2021)", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(66): 2297-2308

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Okul Müdürlerinin Liderlik Stillerinin Farklı Değişkenler Üzerine Etkisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi (2016-2021) ¹

Examination of Thesis on the Effect of School Principal's Leadership Styles on Different Variables Between 2016-2021

Murat Korkmaz ¹ ¹ Okul Müdürü., MEB, İzmir, Türkiye

ÖZET

Okul müdürlerinin liderlik stilleri son yıllarda en çok çalışılan konulardan biridir. Okulun başarısı üzerinde etkili paydaşlardan biri olan okul müdürlerinin liderlik özelliğine sahip olma düzeyi, okulunu ve çalışma arkadaşları olan öğretmenleri ve okulunda eğitim gören öğrencilerini doğrudan etkiler. Bu nedenle okul müdürlerinin sahip olduğu liderlik özelliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesi öncemlidir. Bu araştırma, okul müdürlerinin liderlik stillerinin farklı değişkenlere göre değişimini inceleyen 2016-2021 yılları arasında YÖK Tez veri tabanında bulunan tezlerin sistematik taramasını yaparak incelemeyi amaçlamaktadır. Okul müdürlerinin liderlik stilleri, son yıllarda yüksek ilginin olduğu araştırma konularından biridir. Bu nedenle yapılan çalışmaların belirli zaman aralıklarıyla taranarak değerlendirilmesi sonraki çalışmalara ve araştırmacılara yol gösterici olacaktır. Var olan çalışmaların hangi konularda yoğunlaştığı ve genel araştırma eğiliminin hangi doğrultuda olduğunu belirlemek literatürdeki boşlukların da daha açık bir biçimde anlaşılmasını sağlar. Bu bağlamda okul müdürlerinin liderlik stillerinin farklı değişkenlerle ilişkisini araştıran toplam 67 tez olduğu belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda incelemeye dahil edilen araştırmaların tamamının nicel desende olduğu belirlenmiştir. Bazılarına ek olarak nitel desenin kullanılarak karma yöntemle gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Okul müdürlerinin liderlik yaklaşımı ile ilişkisinin araştırıldığı değişkenler bireysel ve örgütsel olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. "Örgütsel bağlılık" ve "iş doyumu" anahtar kelimelerinin en çok kullanılan değişkenler olduğu belirlenmiştir. Eğitim yönetimi alanında çalışan araştırmacıların, okul müdürlerinin liderlik stilleri üzerine daha fazla araştırma yapmaları sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Liderlik Stili, Yöneticiler, Okul Müdürleri, Lisansüstü Tezler, Doküman İncelemesi

ABSTRACT

Leadership styles of school principals are one of the most studied subjects in recent years. The level of leadership of school principals, one of the most influential stakeholders in the success of the school, directly affects the school, the teachers who are their colleagues, and the students studying at the school. For this reason, it is important to determine and develop the leadership characteristics of school principals. This research aims to examine the change in the leadership styles of school principals according to different variables by systematically scanning the theses in the YÖK Thesis database between the years 2016-2021. Leadership styles of school principals are one of the research topics that has received high attention in recent years. For this reason, the evaluation of the studies by scanning them at certain time intervals will guide future studies and researchers. Determining which subjects the existing studies are focused on and in which direction the general research trend is providing a clearer understanding of the gaps in the literature. In this context, it has been determined that there are a total of 67 theses investigating the relationship between school principals' leadership styles and different variables. As a result of the examination, it was determined that all of the studies included in the examination were in quantitative design. In addition to some, it was determined that the qualitative design was used with a mixed method. The variables in which the relationship of school principals with the leadership approach was investigated were divided into two categories individual and organizational. It has been determined that organizational commitment and "job satisfaction" are the most used variables. Researchers working in the field of educational administration can be provided with more research on the leadership styles of school principals.

Keywords: Leadership Style, Administrators, School Principals, Graduate Theses, Document Analysis

GİRİŞ

Okullar, bireylerde istendik davranış değişiklikleri oluşturmak için belirli bir program dahilinde eğitim veren kurumlardır. Eğitim yönetiminde temel odak noktası insandır. Okullar ise toplumu istendik yönde geliştirirken örgütsel hedefleri de gözetirler (Eren, 1993). Verilen eğitim bireylere yalnızca kişisel düzeyde bir davranış örüntüsü kazandırmakla sınırlı değildir. Bireysel kazanımlar aynı zamanda toplumun kültürel kodlarına da etki eder. Bu nedenle okullardaki kültürün oluşmasında tüm okul paydaşlarının önemli bir rolü vardır (Alireisoğlu, 2020: 2).

Eğitim yöneticileri politikalar doğrultusunda örgütsel ve milli hedefleri planlı bir biçimde hayata geçirmekten, okulun başarı ya da başarısızlıklarından sorumlu kişilerdir. Okul müdürleri, okulun yönetiminden, yasal yükümlülüklerinin yerine getirilmesinden, öğrenmenin gerçekleşmesinden, okul kültürünün düzenlenmesinde yetki ve güç sahibidir. Okul müdürlerinin davranış biçimleri okuldaki okul iklimini düzenler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler için rol model oluşturur (Aslan, 2009).

¹ Bu çalışma "Okul Müdürlerinin Liderlik Stillerinin Farklı Değişkenler Üzerine Etkisini Konu Alan Tezlerin İncelenmesi" başlıklı tez projesinin bir bölümünden türetilmiştir.

Eğitim liderliği kavramı, ilk kez batı ülkelerindeki okullarda yapılan araştırmalarla birlikte 1970’li yılların sonlarında gündeme gelmiştir. Okullardaki başarı ile okul yöneticilerinin liderlik anlayışları arasındaki ilişkiye dikkat çeken pek çok araştırmaya bulunmaktadır. 1980’li yıllarda ise okullarda eğitim liderliği konusu giderek önemini arttırmaya devam etmiştir (Şişman, 2018). Okullar, sürekli değişen çevre dinamikleriyle, bireylerin değişime uyum sağlama gücünü yükseltmek amacıyla etkinliklerin yapılması beklenen kurumlardır. Okulun içindeki dinamik yapıyı kontrol ederek değişim hızına ayak uydurabilmesi, okul müdürlerinin değişimi takip edebilme ve uyum gücüne bağlıdır (Şimşek, 2005: 12).

Okul müdürlerinin liderlik stilleri, birlikte çalıştığı öğretmenleri ve diğer çalışanları etkiler. Dinamik yapılu kuruluşlar olan okullarda, grup davranışlarını etkileyerek hedeflere yönlendiren okul müdürleri kilit bir konuma sahiptir. Bu nedenle okul müdürlerinin liderlik becerilerinin gözden geçirilmesinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Cemaloğlu, 2007).

Okul müdürlerinin liderlik stilleri ve etkilerinin araştırılması önemli bir araştırma konusudur. Okullarda okul müdürlerinin liderlik stilleri ile okul müdürlerinin özellikleri, tutumları, yeterlilikleri, okul kültürü, okulda çalışan öğretmenlerin okula bağlılıkları, iş doyumunu, verimlilikleri gibi birçok farklı değişkenle ilişkisi yapılan çalışmalarla incelenmektedir (Işık, 2014).

Liderlik stilleri her alanda önemli bir araştırma konusu olmakla birlikte eğitim alanında özel bir yere sahiptir. Liderlik stillerinin belirlenmesi ve farklı değişkenlerle arasındaki ilişkinin anlaşılması, liderlik stillerinin etkisinin belirlenmesi yöneticilerin etkisinin artmasını sağlamak ve faydayı arttırmak açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle okul müdürlerinin liderlik stilleri ve farklı değişkenlerle olan ilişkileri hakkında yapılan araştırmaların yoğunluğu ve dağılımı sonraki çalışmalara yol göstermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda bu araştırmada okul müdürlerinin liderlik stillerini ve diğer değişkenlerle olan ilişkisini konu alan araştırmalar incelenmektedir.

Liderlik Kavramı

Lider kelimesi, kökü İngilizce’de yol ve yön gösteren, rehberlik eden anlamına gelen “lead” kelimesinden türetilen ve yol gösteren, rehberlik eden, önder, baş, yönder anlamına gelen “leader” kelimesine dayanmaktadır (Lal, 2016: 9). Türk Dil Kurumunda benzer biçimde, önder, şef, kurumun önde gelen yöneticisi olarak tanımlanmaktadır. Liderlik ise “önderlik, lider görevi” olarak açıklanmaktadır (TDK, 2022).

Liderlik kavramıyla ilgili literatürde ortak bir tanıma ulaşılamamıştır. Tarihsel süreç içinde genel olarak bakıldığında liderlik kavramının bir gelişim süreci gösterdiği belirtilmektedir. İnsanlar, gruplar halinde yaşayan sosyal varlıklardır. Bireysel olarak kendi yaşamlarını sürdürmenin yanında, bireysel olarak ait hissettikleri gruplarda ve toplumsal olarak yönlendirilmeye ihtiyaç duyarlar. Liderler, grupları belirli hedefler çerçevesinde bir araya getirerek, bilgi ve becerileri doğrultusunda harekete geçirirler (Sarıbiyık, 2022: 28).

Liderlikle ilgili yapılan tanımlamalara genel olarak bakıldığında “ortak amaç doğrultusunda topluluğu harekete geçirme” dikkat çekmektedir. Bu bağlamda lider tanımı da, “bir örgüt içinde yönetimde etkisi ve gücü olan kişi” olarak tanımlanmaktadır. Benzer bakış açısıyla lider, “grup üyeleri tarafından hissedilen ortak düşünce ve arzuları kabul edilebilir bir hedef olarak ortaya koyan ve grup üyelerinin potansiyel güçlerini bu hedef etrafında harekete geçiren kişidir.” (Eren, 1993: 337). Zorlama olmaksızın gönüllü bir biçimde kişileri etkileme ve ortak amaca yönlendirme kabiliyeti olan ve çevresine model olan kişi olarak tanımlanmıştır (Sorensen ve Epps, 1996: 114). Aydın (2013), liderin örgütün hedeflerinde ulaşmasında uygulanması gereken politikayı doğru belirleyebilen kişi, takipçilerin potansiyellerini kullanmasını sağlayan kişi olarak ifade etmiştir.

Yapılan liderlik tanımları genel olarak değerlendirildiğinde bazı tanımların bir kişiliğe atıf yaptığı, bazılarının bir süreç olarak, bazılarının ise bir davranış örüntüsünün doğurduğu sonuçlar olarak değerlendirdiği dikkati çekmektedir. Yeni nesil bazı araştırmacılar ise liderliğin sürekli bir durum olmadığını, belirli koşullarda ortaya çıkan bir davranış kalıbı olduğunu ifade etmektedirler.

Liderlere, özellikle kritik dönemlerde ihtiyaç duyulmaktadır. Liderlere olan ihtiyaç içinden çıkması zor ve karmaşık dönemlerde artmakta, hızlı karar alabilen vizyon sahibi liderlerin risk ve sorumluluk olarak, örgüt üyelerini amaçlara uygun biçimde yönlendirebilmesi örgüt için önemli ve çoğu durumda hayati anlam taşımaktadır (Özker, 2019).

Liderlik Stilleri ve Okul Müdürlerinin Liderlik Stilleri

Liderlik stilleri, bir örgüt içinde liderlerin çalışanlarında karşı geliştirdiği ve çalışanların algıladığı davranış biçimini ifade eder (Hıdıroğlu, 2018: 48). Liderlikle ilgili kuramlar liderliği tanılamada yetersiz olunca 1970’li yıllarda ortaya çıkan modern yaklaşımlar ile liderliğin bir ast-üst ilişkisinden ziyade örgüt üyeleri arasındaki

etkileşim olduğu, bir statüden ziyade iş birliği ve takım çalışması olduğuna yönelik çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Burns ile başlayan, Bass (1985) ve Bass ve Avolio (1988) ile devam eden çalışmalar liderlik stilleri yaklaşımının ortaya çıkmasının temellerini oluşturmuştur (Taş, 2017: 21).

Liderlik stilleri, liderlerle çalışanların genel özellikleri, aralarındaki iletişim, örgütün yapısı ve özellikleri, görevin çerçevesi ve yapısı gibi farklı dinamiklerin etkisiyle liderlik stilleri oluşur. Bu nedenle her liderlik stili her örgütte etkili olmaz. Kurumun ve örgüttekilerin yapısına göre etkililiği farklılık gösterir.

Literatürde tanımlanmış pek çok farklı liderlik stili vardır. Liderlerin hedef kitleye uygun olarak farklı liderlik stillerini uygulaması literatürde en uygun yöntem olarak belirtilmektedir. Literatürde pek çok farklı liderlik stili önerilmiştir. Bunlardan bazıları otokratik liderlik, demokratik liderlik, işbirlikçi liderlik, teknolojik liderlik, toksik liderlik, karizmatik liderlik, hizmetkar liderlik, dönüşümcü liderlik, vizyoner liderlik, moral liderlik, süper liderlik, etik liderlik, öğrenen liderlik, öğreten liderlik, öğretimsel liderlik, kültürel liderlik, sürdürülebilir liderlik olarak sıralanabilir (Göleş, 2021; Aslan, 2019; Aytaç, 2021; Bilgi, 2020):

Eğitim sisteminin en önemli amaçlarından birisi değişen dünya koşullarında meydana gelen değişimleri takip ederek yenilikleri yakalayabilmektir. Bu bağlamda eğitim kurumları da değişimin ve dönüşümün merkezinde bulunur ve toplumun ihtiyaç duyduğu değişim dönüşümleri gerçekleştirmek zorundadır. Bu süreçte durağan bir örgüt yapısı sürdürmek isteyen bir okul yöneticisinin başarılı olması mümkün değildir (Çelik, 1998). Okul yöneticileri bu değişim sürecinde, okulun sosyal çevresindeki değişimleri çok iyi izleyerek toplumun değişim ve dönüşüm ihtiyaçlarına hızlı ve doğru bir şekilde stratejik kararlarla cevap verebilmelidir (Kaya ve Usta, 2019). Günümüzde okul yöneticilerinden makamdan güç alan, klasik mevzuatçı ve katı bir tutum sergileyen bir anlayış yerine dönüşümcü liderlik yeterliliklerine sahip, okullarında değişimi, gelişimi destekleyici, risk alan, takım çalışmasını önem veren, motive edici, vizyon sahibi, yüksek performans ve kaliteyi hedefleyen, entelektüel bilgi birikime sahip olmaları istenilmektedir (Eraslan, 2004).

Çelik (1998) dönüşümcü okul yöneticileri için başarı ölçütlerinin dünya standartlarında olması gerektiğini belirtmiştir. Okul yöneticileri, küresel çapta meydana gelen yenilik ve değişimleri kendi okullarına uyarlayacak şekilde örgütlerine en uygun özgün stratejilerini oluşturabilmelidirler. Bu süreçte, okul yöneticilerinin en önemli görevi örgüt çalışanlarını okul içindeki değişim ve dönüşüm hareketlerinin gerekliliğine inandırmaktır ve öğrenen okul oluşturma doğrultusunda öğretmenlerini güdülemektir (Eryılmaz, 2006). Leithwood, okul yöneticilerinin dönüşümcü liderlik uygulamalarının öğretmenlerin kişisel ve mesleki gelişimlerine katkı sunduğunu ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların çözümü noktasında destek sağladığını belirtmiştir (Özker, 2019).

Okul yöneticilerinin liderlik stillerine bağlı olarak örgüt yönetimindeki karar alma stratejileri, okul içindeki öğretmen, öğrenci ve diğer çalışanlarla iletişim mekanizmaları farklılık gösterir. Okul yöneticilerinin, örgütlerinin öncelikli amacı olan eğitim öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için okul içinde adalet, güven ve huzuru tesis etmeleri gerekir. Ayrıca, çalışanların farklılıklarını zenginlik olarak görerek takım ruhu içinde çalışabilecekleri bir örgüt kültürü ve olumlu bir örgüt iklimi oluşturmaları gereklidir. Öğretmenlerden maksimum verim ve performans elde edebilmek için bireysel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımalıdır. Öğretmenlerin, kendilerini gerçekleştirmeleri ve keşfedilmemiş potansiyellerini açığa çıkarmaları konusunda fırsatlar sunulmalıdır. Okul içinde karşılaşılan sorunlara karşı etkin çözümler bulmaları konusunda teşvik edici olmalıdır. Hitabet yeteneklerini etkili bir şekilde kullanarak öğretmenlerini güdülemelidir. Eleştirel ve yargılayıcı bir yaklaşım içinde bulunmak yerine karizmatik etkisi ile çalışanlarına rol model ve ilham kaynağı olmalıdır. Okul yöneticilerinin dönüşümcü liderlik stiline uygun tutum ve davranışları okul içinde yaşanan birçok sorunun büyümeden çözümlenmesini kolaylaştırır (Aytaç, 2021).

Eren (2012: 439) alanında yetkin öğretmenlerin bulunduğu okullarda, okul yöneticilerinin serbest bırakıcı liderlik anlayışını uygulamasının faydalı olabileceğine değinmiştir. Araştırma geliştirme ve proje çalışmalarının yoğun bir şekilde yürütüldüğü proje okulu, bilim sanat merkezi, STEM (Science, Technology, Engineering ve Mathematics) gibi örgütlerde serbest bırakıcı liderlik uygulamalarına yer verilebilir. Bu tarz bir anlayışın öğretmenlerin kendi ekiplerini oluşturarak grup çalışmaları yapabilmelerine, özgün ve yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasına olanak tanıyabileceği söylenebilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim liderliği kavramı, ilk kez batı ülkelerindeki okullarda yapılan araştırmalarla birlikte 1970'li yılların sonlarında gündeme gelmiştir. Okullardaki başarı ile okul yöneticilerinin liderlik anlayışları arasındaki ilişkiye dikkat çeken pek çok araştırma bu dönemde yayınlanmıştır. 1980'li yıllarda ise okullarda eğitim

liderliği konusu giderek önemini arttırmaya devam etmiştir. Etkili okulların yaratılmasında etkili eğitim liderlerinin varlığının gerekliliği son dönemde kanıtlarıyla birlikte kabul görmeye başlamıştır (Şişman, 2018).

Eğitim liderleri, eğitim kurumunun başarılı olmasında, okulun hedeflerinin gerçekleştirilmesinde önemlidir. Eğitim liderlerinin kararlarıyla etkili olabilmesi için öncelikle okullarını daha ileri seviyelere taşıyabilecek vizyon sahibi olması gerekir. Çağdaş okul liderleri, okul içindeki diğer bireylerin düşünme, davranış ve duyuş biçimlerini etkileme gücüne sahiptir. Günümüzün eğitim liderleri olarak sayılan okul müdürleri ve öğretmenler 21. yüzyıl gereklerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Toplumunu okuldan başlayarak yeni ve yenilikçi yaklaşımlarla dönüştürmeye çalışırlar (Aytaç, 2021).

Liderlik alanındaki araştırmalar artmaya başladıkça, liderlerin davranış biçimleri ve bileşenleri ayrıntılı olarak incelenmeye başlamıştır. Liderlik davranışlarının etkileri ve başka değişkenlerle olan ilişkileri farklı yaklaşımlarla açıklanmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda pek çok farklı liderlik türü ortaya konmuştur (Alireisoğlu, 2020: 2). Bu çalışmalarla liderlik stillerinin önemi, bireysel özelliklerle ilişkileri ve örgüte olan etkisi gibi farklı alanlarda yeni çalışma konuları ortaya çıkmıştır. Özellikle okul ortamında okul müdürlerinin okul iklimine, mutluluğuna, öğretmenler üzerindeki mesleki ve psikolojik etkileri oldukça önemli bir çalışma alanı olarak ilgi görmüştür. Okul müdürlerinin liderlik stillerinin etkileri, hem okulun, öğretmenlerin, öğrencilerin başarısı hem de kültürel dönüşüm için önemli ve dikkate değer bir konudur (Özker, 2019: 4).

Yapılan araştırmalar okullarda da liderlik stilleri ve davranışları hakkında araştırmaların yapılmasına ve veri birikmesinde yardımcı olmuştur. Literatürde ne tür çalışmalar yapıldığı ve nasıl yönlendirildiği var olan boşlukların iyi değerlendirilmeden konunun tam olarak anlaşılmasında engel oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışma literatürde okul müdürlerinin liderlik stillerinin son yıllarda hangi değerişkenlerle incelendiğini ortaya koyan ve sonraki araştırmacılara genel bir çerçeve çizdiği için önemlidir. Böylece yapılan bu çalışmanın bu konuyla ilgili çalışmak isteyen araştırmacılara genel bir çerçeve çizerek bir iç görü geliştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir (Karasar, 1994: 77). Ayrıca olumlu yönde değerişimi güçlü bir biçimde başlatabilmek için gerekli parametrelerin neler olduğunun ortaya koyulması açısından, okul yöneticilerinin liderlik stillerinin farklı değerişkenlerle olan ilişkilerinin ortaya koyulması ve liderlik kavramına bütünsel bir bakış açısı geliştirmek açısından da oldukça önemlidir (Aras, 2022). Liderlik stillerini eğitim alanında özelleştirerek incelemek, eğitim liderleri için çok daha spesifik ve etkin ipuçları sağlayacaktır.

Bu araştırma, 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değerişkenlere olan etkisini inceleyen tezlerin incelenmesini amaçlamaktadır. Literatürde yapılan çalışmalarda okul müdürlerinin liderlik stillerinin farklı değerişkenlere olan etkisini ve ilişkileri konu alan tezlerin hangi alanlarda yoğunlaştığını sistematik bir bakış açısıyla belirleyerek sonraki araştırmacılara konuyla ilgili yapacakları araştırmalarla bir yol haritası oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca eğitim liderliği konusunda yapılan çalışmalardaki genel eğilimi ortaya koymak bilimsel düşünüşün hangi biçimde yapılandığına da ışık tutacaktır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışmanın araştırma soruları şöyle belirlenmiştir:

1. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların araştırma türüne göre dağılımı nasıldır?
2. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların yürütüldüğü enstitü türüne göre dağılımı nasıldır?
4. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların yürütüldüğü şehirlere göre dağılımı nasıldır?
5. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların araştırma yöntemine göre dağılımı nasıldır?
6. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların örnekleme göre dağılımı nasıldır?
7. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stillerinin incelendiği çalışmaların örneklem sayısına göre dağılımı nasıldır?
8. 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stilleri ile ilişkisi araştırılan değerişkenler ve tezlere göre dağılımı nasıldır?

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, 2016-2021 yılları arasında yayımlanmış tezlerde okul müdürlerinin liderlik stilleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkileri araştıran çalışmalarını nitel desende, doküman incelemesi değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Doküman incelemesi, bilgiyi belirli bir çerçevede temelden araştırmak ve irdelemek için ayrıştırma, tasnif etme ve değerlendirmeyi kapsar. Verilerin doğrudan gözleme dayanmadığı durumlarda kullanılan bir yöntemdir (Karasar, 2009).

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin başka değişkenler üzerine etkisini araştıran çalışmalar YÖK'ün tez veri tabanı Ulusal Tez Merkezi üzerinden derlenmiştir. Araştırmaların belirlenmesinde 2016-2021 yılları arasında yapılmış, liderlik stilleri anahtar kelimesi içinde okul müdürleri ve okul yöneticileri anahtar kelimesi ile 85 tez belirlenmiştir. Bu tezlerin içinde ise başlıklarında okul müdürlerinin liderlik stillerini konu edinen toplam 67 lisansüstü tez belirlenmiştir. Bu tezlerden 55 tanesi okul müdürlerinin liderlik stillerinin farklı değişkenlere etkisini ve ilişkisini incelemektedir.

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- ✓ Türkiye'de yapılmış ve yayımlanmış çalışmalarla sınırlandırılmıştır.
- ✓ 2016-2021 yıllarında yapılmış lisans üstü tezlerle sınırlandırılmıştır.
- ✓ Okul müdürlerinin liderlik stillerinin farklı değişkenlerle ilişkisini araştıran çalışmalarla sınırlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

İnceleme için belirlenen çalışmalar, doküman incelemesi uygulamak üzere derlenmiş ve betimsel analiz ile incelenmiştir. İncelemeye dahil edilen çalışma sayısı yüksek olduğu için araştırma soruları doğrultusunda bir exelde toplanan veriler düzenlenmiştir. İncelemeye dahil edilen araştırmaların türü, yıllara, enstitü türüne, şehirlere, örnekleme ve örneklem sayısına göre dağılımı ve en son olarak dağılımı, tezlerde okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile kullanılan değişkenlere göre dağılım kategorize edilmiş ve frekansları tablolarda sunulmuştur.

BULGULAR

Araştırmanın Türüne Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin türüne yönelik bulgular Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Tezlerin türüne yönelik bulgular.

İnceleme	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	Toplam
Okul müdürlerinin liderlik stillerinin belirlenmesi	11	1	12
Okul müdürlerinin liderlik stillerinin başka değişkenlerle ilişkisi	50	5	55
Toplam	61	6	67

Tablo 1'de, yüksek lisans türünde 61 tez ve doktora türünde 6 tez olduğu, bu tezlerden okul müdürlerinin liderlik stillerinin belirlenmesini konu edinen 12 tezin, okul müdürlerinin liderlik stillerinin başka değişkenlerle olan ilişkisi araştıran 55 tez olduğu görülmektedir. Okul müdürlerinin liderlik stillerinin belirlenmesi başlığı ile araştırma yapan tezlerde cinsiyet, yaş, mesleki kıdem gibi demografik değişkenlerin de liderlik stiline olan etkisi incelendiği belirlenmiştir.

Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımına Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımına yönelik bulgular Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Tezlerin yıllara göre dağılımına yönelik bulgular.

Yıl	Yüksek Lisans	Doktora	N
2016	3	-	3
2017	10	3	13
2018	7	-	7
2019	21	1	22
2020	11	1	12
2021	9	1	10
Toplam	61	6	67

Tablo 2'de, okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilgili olarak 2016 yılında 3 yüksek lisans tezi, 2017 yılında 10 yüksek lisans ve 3 doktora tezi olmak üzere toplam 13 tez, 2018 yılında 7 yüksek lisans tezi, 2019 yılında 21

yüksek lisans ve 1 doktora tezi olmak üzere 22 tez, 2020 yılında 11 yüksek lisans ve 1 doktora tezi olmak üzere 12 tez, 2021 yılında 9 yüksek lisans ve 1 doktora tezi olmak üzere 10 tez yapıldığı görülmektedir. Yıllara göre dağılıma bakıldığında 2019 yılının 22 tez ile en yüksek tezin okul müdürlerinin liderlik stilleri ile ilgili olarak yapıldığı belirlenmiştir.

Araştırmaların Yürütüldüğü Enstitü Türüne Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin yürütüldüğü enstitüye yönelik bulgular Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Tezlerin yürütüldüğü enstitü türüne göre dağılımın yönelik bulgular.

Enstitü Türü	N
Sosyal Bilimler Enstitüsü	22
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	34
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	9
İki Üniversite Ortak Lisansüstü Program	2
Toplam	67

Tablo 3'e göre, okul müdürlerinin liderlik stilleri ile ilgili Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen 22 tez olduğu, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 34 tez olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde 9 tez olduğu ve İki Üniversite Ortak Lisansüstü Program'ında 2 tez yürütüldüğü görülmektedir.

Araştırmaların Yürütüldüğü Şehirler

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin yürütüldüğü şehre yönelik bulgular Tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4. Tezlerin hangi şehirde yürütüldüğüne yönelik bulgular.

Şehir	N	Şehir	N
İstanbul	32	Karaman	1
Ankara	6	Kastamonu	1
İzmir	6	Kocaeli	1
Uşak	3	Konya	1
Çanakkale	2	Lefkoşa	1
Mersin	2	Malatya	1
Kahramanmaraş	1	Muğla	1
Denizli	1	Rize	1
Diyarbakır	1	Şanlıurfa	1
Edirne	1	Tokat	1
Bolu	1	Trabzon	1
Toplam			67

Tablo 4'te, araştırma kapsamına alınan tezler incelendiğinde, büyük çoğunluğun İstanbul'da (32 tez) ardından Ankara (6 tez), İzmir (6 tez), Uşak (3 tez), Çanakkale (2 tez), Mersin (2 tez) ve diğer 16 şehirde "Kahramanmaraş, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Bolu, Karaman, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Lefkoşa, Malatya, Muğla, Rize, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon" birer tezin yürütüldüğü görülmektedir.

Örnekleme Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin türüne yönelik bulgular Tablo 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Tezlerin örnekleme yönelik bulgular.

Örnekleme Türü	N
Öğretmen	57
Okul Müdürü	5
Psikolojik Danışman	2
Öğretmen ve Okul Müdürü	3

Tablo 5'te okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilgili olarak yapılan tezlerin 57 tanesi öğretmenlerle, 5 tanesi okul müdürleriyle, 2 tanesi psikolojik danışmanlarla ve 3 tanesi hem öğretmen hem de okul müdürleriyle gerçekleştirilmiştir.

Örneklem Sayısına Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerin türüne yönelik bulgular Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Tezlerde ulaşılan örneklem sayısına yönelik bulgular.

Örneklem Aralığı	N
0-99	1
100-199	5
200-299	13
300-399	18
400-499	12
500-599	5
600-699	6
700 ve üzeri	1
Toplam	67

Tablo 6’da araştırma kapsamına dahil edilen tezlerin örneklem aralığı nicel analiz ağırlıklı olduğu için yüksek örneklem sayılarının kullanıldığı tezlerin genellikle 200-500 örneklem sayı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 0-99 aralığında 1 tez, 100-199 sayı aralığında 5 tez, 200-299 sayı aralığında 13 tez, 300-399 sayı aralığında 18 tez, 400-499 sayı aralığında 12 tez, 500-699 sayı aralığında 5 tez, 600-699 sayı aralığında 6 tez, 700 ve üzerinde 1 tez olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaların Yöntemine Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında derlenen tezlerde kullanılan araştırmanın deseni ve modeline ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7. Tezlerin yöntemine yönelik bulgular.

Desen	Model	Sayı	Toplam
Nicel	Tarama	12	62
	İlişkisel tarama	55	
	Nedensel karşılaştırma	3	
	Korelasyon	2	
Karma	Nitel	Derinlemesine Mülakat	5
		Örnek Olay Tarama	
	Nicel	İlişkisel tarama	

Araştırma kapsamına dahil edilen tezler, değişkenler arasındaki ilişkileri araştırdığı için tamamı nicel desende (67 tez) yapılmakla birlikte bir kısmında ek olarak nitel desen (5 tez) kullanılmış ve karma desende gerçekleştirilmiştir. Nicel desende gerçekleştirilen tezlerin 12 tez tarama modelinde, 55 tez ilişkisel tarama modelinde, 3 tez nedensel karşılaştırma modeli ile ve 2 tez korelasyon modelinde yapıldığı ifade edilmiştir. Nicel desendeki nedensel karşılaştırma, korelasyon modelleri ile nitel desendeki örnek olay tarama ve derinlemesine mülakat modelleri tek başına uygulanmaktan ziyade ilişkisel tarama modeline ek olarak kullanılmıştır.

Araştırılan Liderlik Stilinin Etki Ettiği Değişkene Yönelik Bulgular

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerde ele alınan değişkenlere yönelik bulgular incelendiğinde değişkenlerin “örgütsel” ve “bireysel” olmak üzere iki kategoride toplandığı belirlenmiştir. Tablo 8’de okul müdürlerinin liderlik stillerinin ilişkisi araştırılan değişkenlerin “örgütsel” ve “bireysel” kategorisi altında toplanan değişkenler ve incelendiği tez sayıları listelenmektedir.

Tablo 8. Tezlerde okul müdürünün liderlik stili ile arasındaki ilişkinin araştırıldığı değişkenlere yönelik bulgular.

Kategori	Değişken	N	Kategori	Değişken	N
Örgütsel	Örgütsel Bağlılık	6	Bireysel	İş Doyumu	3
	Örgüt İklimi	5		Çatışma Yönetimi Stratejileri	3
	Okul Kültürü	4		Yetenek / Kariyer Yönetimi	3
	Örgütsel Sinizm	3		Değişimi yönetme yeterlilikleri	2
	Örgütsel Mutluluk	2		Motivasyon	2
	Örgütsel Adalet	2		Özyeterlik	2
	Örgütsel Sessizlik	2		Davranışsal Güçlendirme	2
	Örgütsel Sinerji	2		Ders Denetim Yeterliliği	1
	Örgütsel Yabancılaşma	2		Toplantı Yönetimi Yeterliliği	1
	Örgütsel İmaj	1		Kriz Yönetim Becerileri	1
	Okul Etkililiği	1		Yenilik Yönetimi	1
	Kolektif Yeterlik	1		Problem Çözme Becerisi	1
	Örgütsel Sosyalleşme	1		Politik Beceriler	1
	Örgütsel Çekicilik	1		Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeyi	1
	AB Projelerinin Okula Katkı Düzeyi	1		Tükenmişlik	1
	Öğretmenlerin Liderlik Stili	1		Performans	1
			Düşünme Stilleri	1	
			Ennagram Kişilik Tipleri	1	
			Cam Tavan Engelleri	1	
			Duygusal Emek	1	
			Bağlanma Stili	1	
			Kontrol Odağı	1	
Toplam	16 değişken	34	Toplam	22 değişken	32

Tablo 8’de okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilişkisi araştırılan ilgili olarak yapılan tezlerde “örgütsel” kategorisi içinde 16 farklı değişkenin toplam 34 tezde kullanıldığı belirlenmiştir. Bu değişkenlerin tezlerde kullanılma frekansı en yüksek “örgütsel bağlılık” 6 tez olmak üzere, sırasıyla “örgüt iklimi” 5 tez, “okul kültürü” 4 tez, “örgütsel sinizm” 3 tez, “örgütsel mutluluk” 2 tez, “örgütsel adalet” 2 tez, “örgütsel sessizlik” 2 tez, “örgütsel sinerji” 2 tez, “örgütsel yabancılaşma” 2 tez, “örgütsel imaj” 1 tez, “okul etkililiği” 1 tez, “kolektif yeterlik” 1 tez, “örgütsel sosyalleşme” 1 tez, “örgütsel çekicilik” 1 tez, “AB Projelerinin okula katkı düzeyi” 1 tez, öğretmenlerin liderlik stili 1 tez olarak belirlenmiştir.

Okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilişkisi araştırılan ilgili olarak yapılan tezlerde “bireysel” kategorisi içinde 22 farklı değişkenin toplam 32 tezde kullanıldığı belirlenmiştir. Bu değişkenlerin tezlerde kullanılma frekansı en yüksek 3 olan 3 tez bulunmaktadır; "iş doyumunu" 3 tez, "çatışma yönetimi stratejileri" 3 tez, "yetenek / kariyer yönetimi" 3 tez, "değişimi yönetme yeterlilikleri" 2 tez, "motivasyon" 2 tez, "özyeterlik" 2 tez, "davranışsal güçlendirme" 2 tez, "ders denetim yeterliliği" 1 tez, "toplantı yönetimi yeterliliği" 1 tez, "kriz yönetim becerileri" 1 tez, "yenilik yönetimi" 1 tez, "problem çözme becerisi" 1 tez, "politik beceriler" 1 tez, "öğrenilmiş çaresizlik düzeyi" 1 tez, "tükenmişlik" 1 tez, "performans" 1 tez, "düşünme stilleri" 1 tez, "ennagram kişilik tipleri" 1 tez, "cam tavan engelleri" 1 tez, "duygusal emek" 1 tez, "bağlanma stili" 1 tez, "kontrol odağı" 1 tez olarak belirlenmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Ulusal Tez Merkezi’nde 2016-2021 yılları arasında yapılan tezlerde okul müdürlerinin liderlik stilleri ile farklı değişkenler üzerindeki ilişkisini araştıran tezlerin doküman incelemesini yapmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda 2016-2021 yılları arasında yapılmış okul müdürlerinin liderlik stillerini konu alan 85 tez belirlenmiş bunlardan 67 tez liderlik stillerinin başka değişkenlerle ilişkisini ele aldığı için araştırmaya dahil edilmiştir. Literatür incelendiğinde Kendir (2022), okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile ilgili yapılmış tüm araştırmaları 2010-2022 yılları arasında ulusal akademik yayınlar içinde ve Ulusal Tez veritabanından derleyerek incelemiştir. Yaptığı çalışmada 85 tez ve 25 makale belirlemiştir. Bu çalışma ise sadece tez çalışmalarını ve farklı değişkenlerle olan incelemeleri içermektedir. Okul müdürlerinin liderlik stillerinin hangi değişkenlerin ağırlıklı olarak araştırıldığı başka bir çalışmada incelenmemiştir. Aras (2022) tarafından benzer bir bibliyografik inceleme yaptığı belirlenmiştir. Aras (2022), yaptığı çalışmada yalnızca okul müdürlerinin öğretimsel liderlik özelliklerini araştıran tezleri incelemiştir. Bu çalışma ise, daha geniş bir perspektiften liderlik stillerinin tamamını içermektedir. Küçükaslan (2022) ve Şenel (2022), okul yöneticilerinin liderlik becerilerini araştıran tezlerin doküman incelemesini yapmıştır. Her iki araştırmada kapsamında da 40 lisansüstü tez belirlenmiş, araştırma kapsamına alınan tezlerin liderlik stilleri, liderlik davranışı liderlik becerisi gibi farklı kavramları ayırıştırılmadan inceleme yaptığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında ise liderlik stilleri dışındaki tüm araştırmalar inceleme dışında bırakılmıştır.

İncelemeye dahil edilen tezlerin 61 tanesi yüksek lisans ve 5 tanesi doktora düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Aras (2022), öğretimsel liderlikle ilgili çalışmasında 3 doktora tezi ve 15 yüksek lisans tezi yapıldığını

belirlemiştir. Kendir (2022), yaptığı liderlik stilleriyle ilgili tüm makale ve tezleri incelediği benzer çalışmada ise 75 yüksek lisans tezi, 10 doktora tezi ve 36 makale olduğunu belirlemiştir. Tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en yüksek tez sayısının 22 tez ile 2019 yılında yapıldığı, yıllara göre artış göstermediği ve dağınık bir görüntü sergilediği görülmektedir. Kendir (2022), ise yaptığı çalışmada 2010-2021 yılları arasında almıştır. Tezlerin yıllara göre dağılımı benzer olmakla birlikte araştırmanın kapsamı nedeniyle sayılarda bazı farklılıklar vardır. Örneğin Kendir (2022), 2016 yılında 2 çalışma olduğunu belirtmiş, bu çalışma kapsamında 3 çalışma belirlenmiştir. Yıllara göre dağılımdaki en büyük farklılık 2019 yılında görülmektedir. Kendir (2022), okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile ilgili 2019 yılında yayınlanmış 11 tez olduğunu belirtirken bu çalışmada 22 tez olduğu, ardından 2020 yılında Kendir (2022) çalışmasında 8, bu çalışmada ise 11 çalışma olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın kapsamının sadece farklı değişkenlerle olan ilişkilerin incelendiği daha özel bir bağlamda olması nedeniyle Kendir (2022), çalışmasında daha fazla sayıda çalışma olması beklenir. Ancak bu durumun oluşma sebebi ya iyi araştırılmamasından ya da taramada kullanılan anahtar kelime farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir. Kendir (2022), kullandığı anahtar kelimeleri “lider, liderlik stilleri, okul yöneticileri” olarak belirtmiştir. Bu çalışmada ise “liderlik stilleri” anahtar kelimesini içeren tezlerde eş anlamlı olarak kullanılan okul müdürü ve okul yöneticileri kelimeleri de aratılmıştır. İki benzer çalışmadaki bu uyumsuz sonucun en önemli sebebi bu olabilir. Kendir (2022), çalışmasında hem daha geniş bir yıl aralığını incelemiş hem de makaleleri de incelemiştir. Tezlere göre makale sayısı ise 85 tez varken 36 makale ile oldukça düşüktür. Şenel (2022), okul müdürlerinin liderlik becerilerini incelediği çalışmasında 40 tezin incelemesini yaptığı çalışmada yıllara göre dağılım düzensiz ve en fazla çalışma 2020 yılında 9 olarak belirlenmiştir. Aras (2022), öğretimsel liderlik konusunda yapılan çalışmaların son yıllara doğru daha fazla arttığını belirlemiştir.

Bu çalışma kapsamında tezlerin sosyal bilimler, eğitim bilimleri, lisansüstü eğitim ve iki üniversitenin birlikte yürüttüğü ortak lisansüstü programında yapıldığı belirlenmiştir. Sosyal Bilimler Enstitüsünde yürütülen 22 tez olduğu, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 34 tez olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde 9 tez olduğu ve İki Üniversite Ortak Lisansüstü Program’ında 2 tez yürütüldüğü görülmektedir. Aras (2022) yaptığı çalışmada benzer biçimde okul yöneticilerinin öğretimsel liderlikleri ile ilgili yapılan tezlerin doküman incelemesinde enstitü dağılımını incelemiş, eğitim bilimleri ile sosyal bilimler enstitülerinin eşit ağırlıkta çalışma yaptığını belirlemiştir. (2022) ise nicel araştırmaların nitel araştırmalardan iki katına yakın oranda daha fazla yapıldığını belirlemiştir. Karma araştırmalar ise birkaç taneyi geçmemektedir.

Araştırma kapsamına alınan tezler incelendiğinde, büyük çoğunluğun İstanbul’da (32 tez) ardından Ankara (6 tez), İzmir (6 tez), Uşak (3 tez), Çanakkale (2 tez), Mersin (2 tez) ve diğer 16 şehirde “Kahramanmaraş, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Bolu, Karaman, Kastamonu, Kocaeli, Konya, Lefkoşa, Malatya, Muğla, Rize, Şanlıurfa, Tokat, Trabzon” birer tezin yürütüldüğü görülmektedir. Tez araştırmalarının bu kadar dağınık bir coğrafya üzerinde yürütülüyor olması, örneklem çeşitliliği ve zenginliği açısından bir değerlendirmenin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Ancak tez sayısının şehirlere olan dağılımı göz önüne alındığında bu dengenin büyük şehirler tarafına özellikle de İstanbul bölgesine yayıldığı dikkati çekmektedir. Bu dengesiz dağılım ise genel bir değerlendirme yapılmasını zorlaştırmaktadır. Kendir (2022), Şenel (2022), tezleri araştırmaların yürütüldüğü şehirlere göre incelemeye almamıştır. Aras (2022), öğretimsel liderlik konusunda yapılan tezlerin bibliyografik incelemesinde çalışmaların 10 şehirde yürütüldüğünü ve 6 teze İstanbul’da yoğunlaştığını göstermektedir. Okul yöneticileriyle ilgili tezlerin incelemesini yapan Avcı (2022), bibliyografik çalışmada yine şehirlere göre dağılıma bakmış, incelediği 21 tezin toplam 11 şehirde yürütüldüğünü ve bunlardan 9 tanesinin İstanbul’da yapılarak yine en fazla çalışmanın İstanbulda toplandığını belirlemiştir. Bunun temel sebebi, İstanbul’un çok kalabalık bir şehir olması ve üniversite sayısının yüksek olması olabilir.

Araştırma kapsamına dahil edilen tezler, değişkenler arasındaki ilişkileri araştırdığı için tamamı nicel desende (67 tez) yapılmakla birlikte bir kısmında ek olarak nitel desen (5 tez) kullanılmış ve karma desende gerçekleştirilmiştir. Liderlik stillerinin başka değişkenlerle ilişkisini araştırdığı için nicel araştırmaların çoğunlukta olarak belirlenmesi beklenebilir. Ancak Kendir (2022), araştırmasını liderlik stillerini benzer bir sınırlamaya gitmeden tamamını incelemeyi amaçlamıştır. Ancak buna rağmen nicel analizlerin 82 adet tezde ve karma yöntemin 3 tezde kullanıldığını belirlemiş, nitel analizlerin ise hiçbir tezde kullanılmadığını, makalelerde ise 3 çalışmada kullanıldığı belirlenmiştir. Okul yöneticileriyle ilgili yapılmış bibliyografik makalelerde genellikle nitel ve nicel yöntemin yakın dağılımlı olduğu görülmektedir (Albayrak, 2022;). Nicel desende gerçekleştirilen tezlerin 55 tez ilişkisel tarama modelinde, 12 tez tarama modelinde, 3 tez nedensel karşılaştırma modeli ile ve 2 tez korelasyon modelinde yapıldığı belirlenmiştir. Nicel desende karşılaştırma, korelasyon modelleri ile nitel desende örnek olay tarama ve derinlemesine mülakat modelleri tek başına uygulanmaktan ziyade ilişkisel tarama modeline ek olarak kullanılmıştır. Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde ise benzer bir çalışmayı yapmış olan Kendir (2022), araştırma modellerini ayrıca

incelememiştir. Şenel (2022), okul müdürlerinin liderlik becerilerini incelediği çalışmasında yine ilişkisel tarama modelinin en fazla kullanıldığını, ardından betimsel tarama ve genel tarama modellerinin kullanıldığını belirlemiştir. Avcı (2022) çalışmasında da okul yöneticilerinin çatışma çözümü yöneticilerinin en fazla ilişkisel tarama yöntemiyle yürütüldüğü belirtilmiştir.

Okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilgili olarak yapılan tezlerin 57 tanesi öğretmenlerle, 5 tanesi okul müdürleriyle, 2 tanesi psikolojik danışmanlarla ve 3 tanesi hem öğretmen hem de okul müdürleriyle gerçekleştirilmiştir. Kendir (2022), araştırmasında çalışmaların ağırlıklı olarak öğretmenlerle yapıldığını belirlemiştir. Şenel (2022) öğretmenlerin %87 oranla en fazla çalışılan grup olduğunu belirlemiştir. Bu araştırma dışındaki diğer çalışmaların psikolojik danışmanların olduğu araştırmaları, çalışmasına dahil etmediği dikkati çakmıştır. Makalelerde ise çalışma grubu olarak yalnızca öğretmenler ve okul yöneticilerinin dahil edildiği görülmektedir. Araştırma kapsamına dahil edilen tezlerin örneklem aralığı nicel analiz ağırlıklı olduğu için yüksek örneklem sayılarının kullanıldığı tezlerin genellikle 200-500 örneklem sayı aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. 0-99 aralığında 1 tez, 100-199 sayı aralığında 5 tez, 200-299 sayı aralığında 13 tez, 300-399 sayı aralığında 18 tez, 400-499 sayı aralığında 12 tez, 500-699 sayı aralığında 5 tez, 600-699 sayı aralığında 6 tez, 700 ve üzerinde 1 tez olduğu belirlenmiştir. Gelo vd. (2008), bu bulguyu destekler nitelikte nicel yöntemlerin daha büyük örneklem sayılarının toplanmasına olanak sağlayan bir yöntem olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca büyük örneklem gruplarında nedensellik ilişkilerini ortaya koyma başarısı nedeniyle nicel araştırmacıların nicel yöntemi daha fazla tercih ettiği ifade etmektedir .

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin liderlik stillerinin bazı değişkenlerle ilişkilerini incelediği belirlenen lisansüstü tezlerde ele alınan değişkenlere yönelik bulgular incelendiğinde değişkenlerin “örgütsel” ve “bireysel” olmak üzere iki kategoride toplandığı belirlenmiştir. Okul müdürlerinin liderlik stilleriyle ilişkisi araştırılan ilgili olarak yapılan tezlerde “örgütsel” kategorisi içinde 16 farklı değişkenin toplam 34 tezde kullanıldığı, en çok kullanılan değişkenin “örgütsel bağlılık” 6 tez olduğu, “bireysel” kategorisi içinde 22 farklı değişkenin toplam 32 tezde kullanıldığı, en çok kullanılan değişkenin "iş doyumu" 3 tez olduğu belirlenmiştir. Tezlerde okul müdürlerinin liderlik stilleri ile ilişkisinin araştırıldığı değişkenlerin sayı değerleri incelendiğinde meta sentez gibi çalışmalar için yeterli veri sağlayacak düzeyde çalışma birikmediği görülmektedir. Aras (2022), benzer şekilde öğretimsel liderlik konusunda yapılan tezlerde öğretimsel liderlik ile hangi değişkenlerin incelendiğine bakmış, 17 farklı değişkenin öğretimsel liderlikle ilişkisinin araştırıldığını, en çok “örgütsel bağlılık” değişkenin araştırıldığını ancak ilgili çalışma sayısının çok yüksek olmadığını belirlemiştir. Bu açıdan benzerlik olduğu dikkati çekmektedir. Öğretimsel liderlikle ilgili yapılan 99 tezi içeren başka bir bibliyografik çalışma olan Limon (2022), öğretimsel liderlik ile ilişkisi araştırılan değişkenlerin örgütsel bağlılık çevresinde yoğunlaştığını belirtmiştir. Ancak bu konuda da en yüksek sayı 3 tezle sınırlı kalmaktadır. Avcı (2022), yaptığı bibliyografik çalışmada okul yöneticilerinin çatışma çözümleriyle ilişkisi araştırılan değişkenleri araştırmış ve liderlik stilleriyle ilgili 3 tezin olduğunu belirlemiştir. Bu açıdan bakıldığında iki çalışmanın sonuçlarının tutarlı olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada, 2016-2021 yılları arasında okul müdürlerinin liderlik stilleri ile farklı değişkenler arasındaki ilişkisini konu edinen tezler doküman incelemesi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler bu tarihler arasında yapılan çalışmaların bir meta sentezinin yapılmasına izin vermeyecek kadar farklı değişkenleri içerdiğini göstermektedir. Polat ve Ay (2016), meta-sentezin nitel yöntemle düzenlenen çalışmaların bulgularının yeniden değerlendirilerek sentezlenmesini amaçladığını belirtmiştir. Liderlik stilleri konusunda yapılan nitel araştırmalar meta-sentez yapmaya elverişli değildir. Meta-analiz ise bir konuda yapılmış olan nicel araştırmaların bulgularının birleştirilerek yeniden değerlendirilmesini içerir. Akgöz vd. (2004), meta-analiz çalışmaları için literatürdeki birbirinden bağımsız birçok çalışmanın sistematik bir değerlendirmesi olduğunu ve diğer literatür gözden geçirmelerinden farklı olarak, tek başına bir yargıya güvenmektense birçok istatistikî çalışmanın bulgularını daha bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirmenin güvenilirliği arttırdığını vurgulamaktadır. Bu nedenle yapılan çalışmaların zenginleştirilmesinin önemini vurgulamak gerekmektedir. Bu bulgular göz önüne alınarak sonraki araştırmacılara getirilen öneriler aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- ✓ Özellikle eğitim yönetimi alanında çalışan araştırmacıların okul müdürlerinin liderlik stilleri üzerine araştırmaları arttırmaları sağlanabilir.
- ✓ Liderlik stilleriyle ilgili çalışmaların nitel yöntemle çoğaltılması sağlanabilir.
- ✓ Liderlik stilleriyle ilgili farklı değişkenleri de içerecek biçimde yeni çalışmaların tasarlanması sağlanabilir.
- ✓ Liderlik stilleriyle ilgili yapılan araştırmaların farklı şehir ve bölgelerde tekrarlanarak yaygınlaştırılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

1. Akgöz, S., Ercan, İ. & Kan, İ. (2004). "Meta-analizi". Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(2), 107-112.
2. Albayrak, N. (2022). "2016-2021 Yılları Arasında Kadın Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Sorunları Konu Alan Makale Ve Tezlerin İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 8(57): 581-587.
3. Alireisoğlu, A. (2020). "Liderlik stiline ve liderlik yoğunluğunun örgüt kültürüne etkisinin incelenmesi", Doktora Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
4. Aras, C. (2022). "Okul Müdürlerinin Öğretimsel Liderliklerinin Farklı Değişkenler Üzerine Etkisini Araştıran 2016-2021 Yılları Arasındaki Tezlerin Doküman İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630- 631X) 8(64): 1790-1798.
5. Aslan, S. (2019). "Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin öğretmenlerin örgütsel adalet düzeyleri üzerindeki etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık rolü" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
6. Aslan, Ş. (2009). Duygusal zekâ ve dönüşümcü, etkileşimci liderlik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
7. Avcı, Ç. (2022). "Okul Yöneticilerinin Çatışma Yönetimi İle İlgili Tezlerin Doküman İncelemesi (2016-2021)", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, 8(64): 1824-1829.
8. Aydın, A., Sarier, Y. & Uysal, Ş. (2013). Okul Müdürlerinin Liderlik Stillерinin, Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığına ve İş Doyumuna Etkisi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13 (2), 795-811.
9. Aytaç, M.S. (2021). "Öğretmen Algılarına Göre Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin Örgütsel Mutluluk Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Şanlıurfa Örneği", Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
10. Bass, B. (1985). Leadership and performance Beyond Expectations. Free Press, New York.
11. Bass, B. M. (1990). From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. Organizational Dynamics, 18(3), 19-31.
12. Bass, B. M., ve Avolio, B. J. (1988). Transformational leadership: A response to critiques. Leadership Theory And Research. M. M. Chemers ve R. Ayman (Eds.) Leadership theory and research: Perspectives and directions. (p. 49–80). San Diego: Academic Press.
13. Bilgi, (2020). Ortaokul yöneticilerinin liderlik stilleri ile örgüt iklimi arasındaki ilişkinin öğretmen algılarına göre incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
14. Cemaloğlu, N. (2007). "Okul Yöneticilerinin Liderlik Stillерinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(1), 73-114.
15. Çelik, V. (1998). "Eğitimde dönüşümcü liderlik". Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 4(4), 423-442.
16. Eraslan, L. (2004). Okul düzeyinde dönüşümcü liderlik. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 1-22.
17. Eren, E. (1993). Yönetim ve Organizasyon, Beta Yayınları, İstanbul.
18. Eren, E. (2012). Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi (13. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
19. Eryılmaz, F. (2006). Endüstri meslek lisesi okul müdürlerinin dönüşümcü liderlik özelliklerine sahip olma düzeyleri (Ankara ili örneği), Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
20. Gelo, O., Braakmann, D., & Benetka, G. (2008). "Quantitative and qualitative research: Beyond the debate". Integrative Psychological & Behavioral Science, 42(3), 266-290.
21. Göleş, N. (2021). Okul müdürlerinin çok faktörlü liderlik stillerinin okul öncesi öğretmenlerin öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri ve iş doyumuna etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Avcansaray Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- 22.Hıdıroğlu, A. (2018). Okul müdürlerinin öğretmenler tarafından algılanan liderlik stilleri ile örgütsel sinizm arasındaki ilişki (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 23.Işık, N. (2014). “Liderlik Yaklaşımları ve Hizmetkar Liderliğin İşgörenlerin Organizasyonel Bağlılıklarına Etkileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 24.Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Dağıtım, Ankara.
- 25.Kendir, M.T. (2022). “Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle İlgili Yapılmış Bilimsel Çalışmalara İlişkin Bir İçerik Analizi (2010-2021)”, (Tezsiz Yüksek Lisans Projesi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- 26.Küçükaslan, A. (2022). “Okul Yöneticilerinin Liderlik Stillерinin Eğitime Yansımaları Üzerine Değerlendirme”. Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2), 156-169.
- 27.Lal, G. (2016). Devlete ait ortaöğretim kurumlarında öğretmenlerin algıları açısından okul yöneticilerinin liderlik yeterliliklerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- 28.Limon, İ. (2022). “Türkiye’de öğretimsel liderlik araştırmaları: Lisansüstü tezlerin incelenmesi”, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF), 6(2), 241-256.
- 29.Özker, T. (2019). Lise Müdürlerinin Liderlik Stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri, İzmir.
- 30.Polat, S. ve Ay, O. (2016). "Meta-sentez: kavramsal bir çözümleme". Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education, 4(1), 52-64.
- 31.Sarıbıyık, O. (2022). Öğretmenlerin örgütsel mutluluk düzeyleri ile okul yöneticilerinin liderlik stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- 32.Sorensen, T. & Epps, R. (1996). Leadership and Local Development:Dimensions of Leadership in Four Central Queensland Towns. Journal of Rural Studies. 12(2): 113-125.
- 33.Şenel, T. (2022). “Okul Yöneticilerinin Liderlik Becerileri İle İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”. (Tezsiz Yüksek Lisans Projesi), Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- 34.Şimşek, M. (2005).” Lise Müdürlerinin Liderlik Tarzları (Erzurum İli Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- 35.Şişman, M. (2018). Öğretim Liderliği, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- 36.Taş, M. (2017). Öğretmenlerin Davranışsal Açından Güçlendirilmesi İle Yöneticilerin Algılanan Liderlik Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.